

КОВАЛЕНКО Валентина – кандидат педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу хмаро орієнтованих систем і штучного інтелекту в освіті Інституту цифровізації освіти НАПН України.

Наукові інтереси: відкрита наука, хмарні технології, використання ШІ в освіті, професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників.

ТУКАЛО Сергій – кандидат педагогічних наук, молодший науковий співробітник відділу хмаро орієнтованих систем і штучного інтелекту в освіті Інституту цифровізації освіти НАПН України.

Наукові інтереси: відкрита наука, хмарні технології, використання ШІ в освіті, професійний розвиток педагогічних працівників.

ШИШКІНА Марія – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу хмаро орієнтованих систем і штучного інтелекту в освіті Інституту цифровізації освіти НАПН України.

Наукові інтереси: відкрита наука, хмарні технології, використання ШІ в освіті, професійний розвиток педагогічних працівників.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BARLADY Valentyna – Researcher of the Department of Cloud-Oriented Systems and Artificial Intelligence in Education of Institute for Digitalisation of Education of the NAES of Ukraine.

Scientific interests: Open science, cloud technologies, the use of AI in education, professional development of pedagogical and scientific-pedagogical staff.

BRUIAKA Alina Vitaliivna – Junior Researcher of the Department of Cloud-Oriented Systems and Artificial

Intelligence in Education of Institute for Digitalisation of Education of the NAES of Ukraine.

Scientific interests: Open science, cloud technologies, the use of AI in education, professional development of pedagogical and scientific-pedagogical staff.

KOVALENKO Valentyna – PhD (in Pedagogics), Senior Researcher, Leading Researcher of the Department of Cloud-Oriented Systems and Artificial Intelligence in Education of Institute for Digitalisation of Education of the NAES of Ukraine.

Scientific interests: Open science, cloud technologies, the use of AI in education, professional development of pedagogical and scientific-pedagogical staff.

TUKALO Serhii – PhD (in Pedagogics), Junior Researcher of the Department of Cloud-Oriented Systems and Artificial Intelligence in Education of Institute for Digitalisation of Education of the NAES of Ukraine.

Scientific interests: Open science, cloud technologies, the use of AI in education, professional development of pedagogical and scientific-pedagogical staff.

SHYSHKINA Mariya – Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Head of the Department of Cloud-Oriented Systems and Artificial Intelligence in Education of Institute for Digitalisation of Education of the NAES of Ukraine.

Scientific interests: Open science, cloud technologies, the use of AI in education, professional development of pedagogical staff.

Стаття надійшла до редакції 26.12.2025 р.

Стаття прийнята до друку 08.01.2026 р.

УДК 378.014.6:37.091.4

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-202-206

БАБЕНКО Тетяна –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри освітніх наук

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5085-2779>

e-mail: babenkot80@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ ЕТНОПЕДАГОГІКИ

У статті висвітлено проблему формування професійно-педагогічної культури майбутніх педагогів засобами етнопедагогіки як важливого складника сучасної педагогічної освіти. Актуальність дослідження зумовлена суспільною потребою у вчителі нового покоління, який володіє не лише високим рівнем професійних знань і методичної майстерності, а й сформованою духовно-моральною культурою, національною свідомістю, здатністю до гуманістичної взаємодії з учасниками освітнього процесу. Професійно-педагогічна культура розглядається як багатовимірне інтегративне утворення, що охоплює професійні компетентності, педагогічне мислення, культуру спілкування, систему цінностей, етичні норми поведінки, здатність до рефлексії та безперервного саморозвитку.

У дослідженні обґрунтовано значний виховний і дидактичний потенціал етнопедагогіки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. Показано, що звернення до народної педагогічної спадщини – традицій, звичаїв, обрядів, фольклору, народної моралі, сімейного виховання – сприяє формуванню національної ідентичності, педагогічної етики, толерантності, поваги до культурних надбань народу та усвідомлення соціальної значущості педагогічної професії. Визначено основні напрями реалізації етнопедагогічного підходу в освітньому процесі закладів вищої освіти, зокрема інтеграцію етнокультурного змісту в навчальні дисципліни, організацію виховної та позааудиторної роботи, проходження педагогічної практики, залучення студентів до науково-дослідної діяльності.

Зроблено висновок, що системне й цілеспрямоване використання засобів етнопедагогіки забезпечує підвищення рівня професійно-педагогічної культури майбутніх педагогів, сприяє їх особистісному й професійному становленню та формує готовність до ефективної освітньо-виховної діяльності на засадах національних і загальнолюдських цінностей.

Ключові слова: професійно-педагогічна культура, етнопедагогіка, майбутній педагог, народна педагогіка, національні цінності, професійна підготовка, виховання.

BABENKO Tetyana –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Education
of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5085-2779>
e-mail: babenkot80@gmail.com

FORMATION OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL CULTURE BY MEANS OF ETHNOPEDAGOGY

The article addresses the issue of forming the professional and pedagogical culture of future teachers by means of ethnopedagogy as an important component of modern pedagogical education. The relevance of the study is determined by the social demand for a new-generation teacher who possesses not only a high level of professional knowledge and methodological mastery, but also a well-developed spiritual and moral culture, national consciousness, and the ability to engage in humanistic interaction with participants in the educational process. Professional and pedagogical culture is interpreted as a multidimensional integrative formation that encompasses professional competencies, pedagogical thinking, communication culture, a system of values, ethical norms of behavior, as well as the capacity for reflection and continuous self-development.

The study substantiates the significant educational and didactic potential of ethnopedagogy in the process of professional training of future teachers. It is demonstrated that appealing to folk pedagogical heritage—traditions, customs, rituals, folklore, folk morality, and family upbringing—contributes to the formation of national identity, pedagogical ethics, tolerance, respect for the cultural heritage of the people, and awareness of the social significance of the teaching profession. The main directions for implementing the ethnopedagogical approach in the educational process of higher education institutions are identified, including the integration of ethnocultural content into academic disciplines, the organization of educational and extracurricular activities, teaching practice, and the involvement of students in research activities.

It is concluded that the systematic and purposeful use of ethnopedagogical means ensures an increase in the level of professional and pedagogical culture of future teachers, promotes their personal and professional development, and forms readiness for effective educational and upbringing activities based on national and universal human values.

Key words: professional and pedagogical culture, ethnopedagogy, future teacher, folk pedagogy, national values, professional training, upbringing.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний етап розвитку освіти характеризується глибокими соціокультурними трансформаціями, процесами глобалізації та інтеграції, що зумовлюють нові вимоги до професійної підготовки педагогічних кадрів. У цих умовах особливої актуальності набуває проблема формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя як інтегральної якості особистості, що забезпечує ефективність його освітньо-виховної діяльності. Суспільство потребує педагога, здатного поєднувати високий рівень фахової компетентності з духовно-моральними цінностями, гуманістичним світоглядом, національною свідомістю та відповідальністю за результати виховання підростаючого покоління.

Водночас практика професійної підготовки педагогів свідчить про наявність суперечностей між зростаючими вимогами до особистості вчителя та недостатнім використанням виховного потенціалу національної педагогічної спадщини. Етнопедагогіка, як система народних педагогічних знань, ідей та традицій, містить значні можливості для формування професійно-педагогічної культури, оскільки сприяє засвоєнню морально-етичних норм, розвитку національної ідентичності, педагогічної етики та культури міжособистісного спілкування. Однак її потенціал у сучасній системі вищої педагогічної освіти використовується фрагментарно та потребує наукового обґрунтування й цілеспрямованого впровадження. Саме це зумовлює актуальність дослідження проблеми формування професійно-педагогічної культури майбутніх педагогів засобами етнопедагогіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науково-педагогічних дослідженнях накопичено вагомий теоретичний і практичний доробок, присвячений проблемі становлення професійної та

педагогічної культури фахівця. Зокрема, різні аспекти цієї проблематики знайшли відображення у працях В. Демчук, М. Ярмаченка, І. Зязюна, О. Боровик, С. Бондаревської, Т. Бабенко, В. Радуга, О. Гармаша, А. Мудрика, І. Ісаєва, В. Сластьоніна та інших учених.

Питання з'ясування сутності поняття та структури професійної компетентності педагога у контексті педагогічної майстерності ґрунтовно досліджували О. Матвієнко, В. Сластьонін, І. Кривонос, Н. Тарасевич, І. Зязюн, І. Ісаєв, О. Мирошник, Л. Крамущенко, В. Семиченко, О. Міщенко, Є. Шиянов та інші науковці. Професійну компетентність як важливу складову педагогічного професіоналізму розглядали Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Гузій, тоді як як показник рівня педагогічної культури її аналізували В. Гриньова, В. Зазикін, А. Деркач, І. Доброскок. Проблематика етнопедагогіки, а також питання формування етнопедагогічної культури майбутніх педагогів стали предметом наукових пошуків Г. Волкова, С. Тішуліної, В. Ніколаєва та інших дослідників.

Мета статті. Теоретичне обґрунтування педагогічного потенціалу етнопедагогіки та визначенні основних шляхів і напрямів формування професійно-педагогічної культури майбутніх педагогів у процесі їх професійної підготовки в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна культура перебуває у тісній взаємодії з усіма складниками особистісної культури людини, передусім із моральною, правовою, гендерною, інтелектуальною, естетичною та іншими її вимірами. Її формування й розвиток зумовлюються сукупністю соціальних, економічних, культурних і педагогічних факторів, які визначають умови життєдіяльності особистості та її професійного становлення. Рівень професійної культури безпо-

середньо відображає загальний культурний потенціал людини, її світоглядні орієнтації, систему цінностей і здатність до відповідальної та етично виваженої діяльності та виступає не лише показником фахової компетентності, а й інтегральною характеристикою зрілої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до самореалізації та продуктивної взаємодії в суспільстві [3, с. 725].

Професійна культура педагога є цілісним утворенням, що поєднує високий рівень фахової компетентності та професіоналізму в конкретній галузі знань із сформованою педагогічною культурою особистості. Вона виявляється не лише у здатності ефективно передавати навчальний матеріал, а й у вмінні організовувати освітній процес на засадах гуманізму, поваги до особистості здобувача освіти та педагогічної етики; передбачає розвиток рефлексивності, педагогічної майстерності, емоційного інтелекту й відповідальності за результати навчання та виховання; виступає важливою умовою створення сприятливого, розвивального освітнього середовища, яке забезпечує всебічний розвиток особистості, формування ціннісних орієнтацій і підтримку індивідуального потенціалу кожного учасника освітнього процесу [3, с. 724].

Професійно-педагогічну культуру ми розглядаємо водночас як підсумок творчої педагогічної діяльності особистості та як важливу передумову формування здатності педагога ефективно реалізовувати визначені цілі професійної діяльності. Вона забезпечує готовність до інноваційного підходу в освітньому процесі, сприяє впровадженню нових ідей, методів і технологій навчання та виховання, а також гарантує досягнення стабільно високої якості результатів професійної діяльності.

Аналіз теоретичних напрацювань і практичного досвіду у сфері професійної підготовки майбутніх та практикуючих педагогів, зокрема в аспекті формування їхньої професійно-педагогічної культури на інноваційних засадах, дає змогу виокремити низку ключових суперечностей, що потребують цілеспрямованого розв'язання. Зокрема, простежується невідповідність між постійним зростанням вимог до професійних і особистісних характеристик педагога та обмеженою спроможністю закладів вищої освіти забезпечувати підготовку фахівців із високим рівнем професійно-педагогічної культури, сформованої на основі інтеграції загальної педагогічної культури.

Водночас наявна розбіжність між сучасними вимогами до якості педагогічної освіти, закріпленими в нормативно-правових документах, і реальним рівнем упровадження інноваційної педагогічної діяльності в освітніх закладах, зокрема у системі вищої педагогічної освіти.

Вивчення педагогічної теорії та практики свідчить, що, з одного боку, окреслюються тенденції, які демонструють залежність формування професійно-педагогічної культури педагога від рівня розвитку його професійної автономії, творчої ініціативи та можливостей самореалізації. З іншого боку, все ще фіксується недостатня інноваційна наповненість освітнього процесу, зумовлена

низьким рівнем його технологізації та повільною адаптацією до сучасних соціальних і освітніх викликів [9, с. 63].

Професійна спрямованість педагога проявляється, перш за все, у його особистісних професійних якостях: відповідальності, працелюбності, критичному мисленні та інших, а також у його освітній, науковій і організаційно-педагогічній діяльності. Узагальнення сучасних вітчизняних досліджень і практики освітньо-наукової роботи свідчить, що наукова та освітня діяльність науково-педагогічного працівника в закладі вищої освіти мають спільні структурні елементи – організаційний, аналітичний, конструктивний і комунікативний. Це створює підґрунтя для інтеграції різних видів діяльності у загальну структуру професійно-педагогічної культури викладача та дозволяє ефективно проєктувати їх на підготовку здобувачів освіти.

Особливе значення у сучасному освітньому процесі набуває етнопедагогіка як інструмент формування професійно-педагогічної культури. Вона забезпечує збереження та трансляцію національних педагогічних традицій, виховує повагу до культурних цінностей, формує морально-етичну основу професійної діяльності педагога та сприяє розвитку його творчої і педагогічної самореалізації. Залучення етнопедагогічних засобів дозволяє педагогові не лише вдосконалювати власні компетентності, а й створювати гуманне, культурно насичене освітнє середовище, яке стимулює професійне зростання здобувачів освіти [7].

Педагогічна діяльність безпосередньо впливає на ефективність наукової роботи, спонукаючи педагога шукати нові шляхи розв'язання освітніх і наукових проблем. Саме поєднання освітньої та наукової діяльності, підсилене етнопедагогічним підходом, позитивно впливає на формування професійно-педагогічної культури викладача та підвищує якість освітнього процесу.

Сучасні тенденції розвитку національної та вищої педагогічної освіти демонструють активне звернення до зарубіжного досвіду й наукових підходів, що зумовлено зміною теоретико-методологічних орієнтирів у організації й змісті освітнього процесу та переосмисленням його цілей і цінностей. Реалізація цих тенденцій у практиці підготовки педагогів передбачає дотримання принципів наступності, неперервності та послідовності, а також цілеспрямоване використання етнопедагогічних засобів для розвитку професійно-педагогічної культури майбутніх і діючих педагогів.

Етнопедагогіка як галузь педагогічного знання репрезентує систему виховних принципів і методів, що склалися в межах конкретної етнокультури. Її зміст включає уявлення про цілі виховання, образ ідеальної особистості, норми поведінки, способи передавання соціального досвіду від покоління до покоління. Для професійної підготовки педагога це має принципове значення, оскільки дозволяє формувати здатність до педагогічної діяльності, зорієнтованої на

національно-культурні цінності, мовну ідентичність та ментальні особливості вихованців [8].

Формування професійно-педагогічної культури засобами етнопедагогіки передбачає систематичне включення етнокультурного компонента у зміст педагогічної освіти, що реалізується через опрацювання народних виховних ідей, аналіз традиційних моделей сімейного й громадського виховання, осмислення ролі звичаєвого права, народної моралі та етики у регуляції міжособистісних відносин і сприятиме розвитку у майбутнього педагога ціннісно-сміслового ставлення до професії, усвідомлення соціальної значущості педагогічної праці та відповідальності за результати виховного впливу.

Важливим аспектом етнопедагогічного впливу на професійно-педагогічну культуру є формування педагогічного мислення, заснованого на принципах гуманізму, природовідповідності та культуровідповідності. Етнопедагогіка традиційно розглядала дитину як цілісну особистість, розвиток якої має відбуватися у гармонії з природним середовищем, родинним укладом і суспільними нормами. Засвоєння цих положень сприяє розвитку у педагога здатності до індивідуалізації навчально-виховного процесу, врахування вікових, психологічних і культурних особливостей здобувачів освіти [7].

Засоби етнопедагогіки, зокрема фольклорні тексти, народні ігри, обрядові дії, прислів'я, приказки та народні пісні, виконують функцію не лише дидактичного матеріалу, а й інструменту формування професійних якостей педагога. Їх використання в освітньому процесі сприяє розвитку педагогічної рефлексії, уміння вибудувати емоційно насичену взаємодію з учнями, формувати морально-етичний клімат у навчальному середовищі. Крім того, робота з етнопедагогічним матеріалом вимагає від педагога високого рівня мовної культури, комунікативної компетентності та методичної гнучкості.

Важливу роль у формуванні професійно-педагогічної культури відіграє етнопедагогічна спрямованість педагогічної практики. У процесі безпосередньої взаємодії з учнями майбутній педагог має можливість апробувати етнокультурно зумовлені методи виховання, аналізувати їх ефективність і коригувати власну педагогічну позицію, а також сприяє становленню професійної ідентичності педагога, здатного інтегрувати традиційні виховні цінності з сучасними освітніми технологіями.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Формування професійно-педагогічної культури засобами етнопедагогіки є цілеспрямованим і багатовимірним процесом, що забезпечує глибоке поєднання фахової підготовки педагога з національно-культурними цінностями. Залучення етнопедагогічного аспекту до системи педагогічної освіти сприяє розвитку ціннісних орієнтацій, професійного мислення та етичної відповідальності майбутнього педагога. Етнопедагогіка виступає не допоміжним, а концептуально значущим засобом формування професійно-педагогічної культури, оскільки забезпечує

культуровідповідність педагогічної діяльності та її соціальну обґрунтованість. Усвідомлене використання етнопедагогічних ідей і засобів створює умови для підготовки педагога, здатного ефективно реалізовувати освітні й виховні завдання в контексті національної культури та сучасних суспільних викликів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Боровик О. Удосконалення педагогічної майстерності як пріоритетний напрям професійного розвитку вчителя. *Я-концепція академіка Неллі Ничкало у вимірі професійного розвитку особистості: збірник наукових праць*. Київ, 2014. С. 192–198.
2. Демчук В. С. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя в умовах становлення національної школи. *Формування педагогічної майстерності в системі професійної підготовки майбутнього вчителя: збірник наукових праць*. Київ, 1992. С. 88–95.
3. Енциклопедія освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Євтух М. Пріоритети професійної підготовки вчителя в системі університетської освіти. *Я-концепція академіка Неллі Ничкало у вимірі професійного розвитку особистості: збірник наукових праць*. Київ, 2014. С. 332–341.
5. Лозовецька В. Психолого-педагогічні аспекти професійного розвитку особистості в сучасних умовах професійної діяльності. *Я-концепція академіка Неллі Ничкало у вимірі професійного розвитку особистості: збірник наукових праць*. Київ, 2014. С. 199–205.
6. Лук'янова Л. Б. Соціокультурна функція освіти дорослих у сучасному суспільстві. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*. 2010. Вип. 183. Ч. 1. С. 6–12.
7. Маєвська Л. М. Модель підготовки майбутнього учителя до етнокультурного виховання школярів. Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі. Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ. 2014. 465 с.
8. Мокляк В. М., Петренко Л. М. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до етнокультурної діяльності в закладах загальної середньої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 5/6. С. 239–249.
9. Репко І. П. Формування професійно-педагогічної культури викладача педагогічного ЗВО: тенденції і принципи. *Педагогічний дискурс: зб. наук. праць*. Хмельницький, 2022. Вип. 33. С. 61–70.
10. Шейко В. М., Богущкий Ю. П. Культурологія: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2015. 358 с.

REFERENCES

1. Borovyk, O. (2014). Udoshkonalennya pedahohichnoyi maysternosti yak priorytetnyy napryam profesiynoho rozvytku vchytelya [Improvement of pedagogical mastery as a priority direction of teacher's professional development]. *Ya-kontseptsiya akademika Nelli Nychkalo u vymiri profesiynoho rozvytku osobystosti: Zb. nauk. prats'*. Kyiv. S. 192–198. [in Ukrainian]
2. Demchuk, V. S. (1992). Formuvannya pedahohichnoyi kul'tury maybutn'oho vchytelya v umovakh stanovlennya natsional'noyi shkoly [Formation of pedagogical culture of the future teacher in the conditions of national school development]. *Formuvannya pedahohichnoyi maysternosti v systemi profesiynoyi pidhotovky maybutn'oho vchytelya: Zb. nauk. prats'*. Kyiv. S. 88–95. [in Ukrainian]
3. Entsiklopediya osvity [Encyclopedia of Education]. (2008). Kyiv: Yurinkom Inter. 1040 s. [in Ukrainian]
4. Yevtukh, M. (2014). Priorytety profesiynoyi pidhotovky vchytelya v systemi universytet-s'koyi osvity

[Priorities of teacher professional training in the system of university education]. Ya-kontsepsiya akademika Nelli Nychkalo u vymiri profesiynoho rozvytku osobystosti: Zb. nauk. prats'. Kyiv. S. 332–341. [in Ukrainian]

5. Lozovets'ka, V. (2014). Psykholoho-pedahohichni aspekty profesiynoho rozvytku osobystosti v suchasnykh umovakh profesiynoyi diyal'nosti [Psychological and pedagogical aspects of professional development of personality in modern conditions of professional activity]. Ya-kontsepsiya akademika Nelli Nychkalo u vymiri profesiynoho rozvytku osobystosti: Zb. nauk. prats'. Kyiv. S. 199–205. [in Ukrainian]

6. Luk'yanova, L. B. (2010). Sotsiokul'turna funktsiya osvity doroslykh u suchasnomu suspil'stvi [Sociocultural function of adult education in modern society]. Visnyk Cherkas'koho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky. Iss. 183. Pt. 1. S. 6–12. [in Ukrainian]

7. Mayevs'ka, L. M. (2014). Model' pidhotovky maybutn'oho uchytelya do etnokul'turnoho vykhovannya shkol'nyariv [Model of training a future teacher for ethnocultural education of schoolchildren]. Teoriya ta metodyka navchannya fundamental'nykh dystsyplin u vyshchii shkoli. Kryvyi Rih: Vydavnychyy viddil NMetAU. 465 s. [in Ukrainian]

8. Moklyak, V. M., Petrenko, L. M. (2023). Teoretyko-metodohichni zasady pidhotovky maybutn'oho vchytelya do etnokul'turnoyi diyal'nosti v zakladakh zahal'noyi seredn'oyi osvity [Theoretical and methodological principles of training future teachers for ethnocultural activity in general secondary education institutions]. Pedahohichni

nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi. No. 5/6. S. 239–249. [in Ukrainian]

9. Repko, I. P., Stepanets', I. O. (2022). Formuvannya profesiyno-pedahohichnoyi kul'tury vykladacha pedahohichnoho ZVO: tendentsiyi i pryntsypy [Formation of professional and pedagogical culture of a teacher of a pedagogical higher education institution: trends and principles]. Pedahohichnyy dyskurs: Zb. nauk. prats'. Khmel'nyts'kyi. Iss. 33. S. 61–70. [in Ukrainian]

10. Sheyko, V. M., Bohuts'kyi, Yu. P. (2015). Kul'turolohiya [Cultural Studies]. Kyiv: Kondor. 358 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БАБЕНКО Тетяна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: соціально-професійне становлення майбутнього педагога.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BABENKO Tetyana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Educational Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: socio-professional development of the future teacher.

Стаття надійшла до редакції 25.12.2025 р.

Стаття прийнята до друку 07.01.2026 р.

УДК 373.5.015.31:796]:159.964.21(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-206-211

СТАСЕНКО Олексій –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної культури та медико-біологічних дисциплін Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6112-4363>
e-mail: oleksii.stasenko@gmail.com

БАЛАШОВ Дмитро –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7573-6598>
e-mail: balashov05021978@gmail.com

ХІМІЧ Віта –

доктор філософії, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту Хмельницького національного університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8150-4769>
e-mail: vita.chimich@ukr.net

ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

У статті розглядаються поняття «конфлікт» з педагогічної та психологічної точок зору. Проаналізувавши різні підходи щодо трактування поняття «конфлікт» дало змогу визначити його як протистояння несумісних інтересів, поглядів або переконань двох чи більше осіб, що ґрунтується на суперництві та виникає внаслідок певних суперечностей та розбіжностей з окремих питань, посиленого значними емоційними переживаннями.

У ході дослідження було з'ясовано передумови виникнення конфліктів та окреслено їх ключові характеристики. Обґрунтовано види конфліктів в освітній діяльності, зокрема на заняттях фізичною культурою (конфлікт діяльності, конфлікти поведінки, конфлікти взаємин, мотиваційні конфлікти), визначено основні причини та етапи їх розвитку й виникнення. До найпоширеніших причин виникнення конфліктних ситуацій під час занять з фізичною культурою належать: неспроможність